

Likestillingens bedrag

Tove Smaadahl, daglig leder og Kjersti Botnedal, informasjonsansvarlige, Krisesentersekretariatet.

72 kvinner drept og et offentlig Norge i sjokk. Leder av Norsk Krisesenterforbund, Wenche Karlsen stiller det høyst relevante spørsmålet i VG 14. november. Hva gikk galt? Svarene hun antyder fortjener en debatt.

Som VGs reportasje dokumenterte, har langt de fleste av de drepte kvinnene, i mange tilfeller gjennom flere år, ropt varsku og forutsagt sin egen død. De har betrodd seg til sine nærmeste, oppsøkt krisesentre, kommet med symptomer og lidelser til sine fastleger, og gjerne vært i kontakt med advokat. Kanskje har de vært i megling hos et familievernkontor, i noen tilfeller har barnevernet vært inne. Med så mange hjelpeinstanser, og tilsynelatende så stor velvilje, hvorfor ligger likestillingslandet Norge på Europatoppen i kvinnedrap?

Wenche Karlsen mener at det ikke er mangel på kunnskap som bidrar til drapsstatistikken, med ett unntak, om vi leser henne rett: ”Politikerne må våge å sette krav til kompetanse og faglig innhold ved krisesentrene”. Mener Wenche Karlsen at hjelpeapparatet for øvrig er tilstrekkelig kompetent? Eller snakker hun mot bedre vitende?

Som et ledd i regjeringens handlingsplan mot ”vold i nære relasjoner”, ble NKVTS (Norsk Kunnskapssenter for vold og traumatisert stress) gitt i oppdrag å komme med forslag til relevante opplæringstiltak for ansatte i hjelpeapparatet. I sin utredning skriver de: ”Ansatte i tjenesteapparatet har liten eller ingen opplæring på temaområdet fra før.” Dette samsvarer godt med krisesentrenes erfaringer, i hvert fall den delen av dem som tilhører paraplyorganisasjonen Krisesentersekretariatet. I snart 30 år, har ildsjeler ved krisesentrene drevet systematisk voksenopplæring av studenter og hjelpere, og i mange regioner og i flere tiår vært så å si enerådende på feltet. Hvorfor? Fordi, som rapporten fra NKVTS slår fast, opplæringen ved offentlige læresteder har vært fraværende. Blir det ikke da i beste fall litt malplassert når Wenche Karlsens eneste krav til politikerne er å oppgradere kompetansen ved de samme krisesentrene?

Vold mot kvinner og barn er sannsynligvis et like gammelt fenomen som menns kjøp av prostituerte. Det var først da den feministiske kvinnebevegelsen på syttitallet satte overgrepene mot kvinner inn i en strukturell forståelse at ofrene for volden begynte å få adekvat hjelp.

Alle som har levd en stund, husker at politiet sjelden eller aldri ”forstyrret” privatlivet, om ikke naboene klaget. Skrev de i det hele tatt en rapport om hendelsen, ble det klassifisert

som ”husbråk”. Om kvinnene havnet på legevakten, var det kun en lege i Trondheim som systematisk spurte om årsaken til skaden. Daværende ekteskapslov ga ikke rom for skilsmisse ved dom, dersom mannen ”bare” var voldelig. Ble en sak likevel ført for domstolene, kunne kvinnen regne med å bli sett på som et deltakende offer. Hun hadde delvis skyld i den volden hun ble utsatt for.

Så fikk vi likestilling, i hvert fall i retorikken. I dag kan ikke en eneste politiker, politietat eller myndighetsperson fra helsevesenet fremstille volden er et privat anliggende. Den feministiske krisesenterbevegelsen har med andre ord fått stort gjennomslag for sine perspektiver. Men ingen skal si at det ikke har vært en kamp med mye motstand. Den største ”motstanden” i dag er kanskje nettopp ideen om et likestilt samfunn, som skjuler menns vold mot kvinner bak kjønnsnøytrale termer som ”partnervold”, ”familievold” og ”familietragedier”. Vi må anta at dette oppfattes som de mest hensiktsmessige begrepene til å belyse forholdet (jfr. ”husbråk”). Bør vi se kvinner og menn som likeverdige voldsutøvere? Eller parter i dysfunksjonelle familier som trenger hjelp for å bli velfungerende? Eller er problemet fremdeles asymmetriske forhold, der mannen fremdeles oppfatter at han har rett til å tukte sin hustru. Riktignok har virkemidlene endret seg en del på 30 år, men like fullt er hensikten den samme; utøvelse av makt og kontroll for å oppnå underkastelse.

I vårt moderne likestillingsland kolliderer stadig ideen om den likestilte familie i et samfunn med dype patriarkalske røtter. ”Den andre” er et godt verktøy for å gjenskape en midlertidig ubalanse mellom ideologi og praksis. Slik gjenopprettes distansen og likestillingsprosjektet kan anses rehabilitert. Som et eksempel blir nettopp VGs fortjenestefulle serie om menns drap på kvinner, avsluttet med fokus på innvandrer mannen. Unni Wikan forteller oss om kulturer som i verste fall legitimerer vold mot kvinner. Ja visst. Eller som Randi Rosenqvist, spesialist i psykiatri, sa det i et debattprogram. Når menn dreper sine kvinner er det også i vår vestlige kultur snakk om ”ære”. Så tilføyer hun, ”men det er den individualiserte ære”. Vår kulturelle motvilje mot å se menns vold mot kvinner også i et strukturelt perspektiv, er kanskje det største hinderet for å gi kvinner og deres barn den hjelpen de trenger for å overleve voldelige forhold.